

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

INCLUSION AND DIVERSITY

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 3, 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Засновник – Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

Свідоцтво про державну реєстрацію: Серія KB № 25408-15348P від 15.02.2023 року

Друкується згідно з рішенням вченої ради
Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка
(Протокол № 7 від 26.02.2024 р.)

Головний редактор:

Боряк О. В. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Члени редакційної колегії:

Бойченко М. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Бондаренко Ю. А. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Дегтяренко Т. М. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка

Миринова С. П. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Пахомова Н. Г. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Рарот Галина – доктор габлітований, професор Люблінського технічного університету, Республіка Польща

Шеремет М. К. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

Адамов Руслан Артурович КЕЙС-МЕТОД ЯК СПОСІБ АКТИВІЗАЦІЇ СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ.....	5
Боряк Оксана Володимирівна ЦЕНТРИ РЕАБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	10
Буйняк Мар'яна Геннадіївна ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ФАХІВЦІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАННІ.....	15
Галецька Юлія Вячеславівна ДОСЛІДЖЕННЯ СФОРМОВАНОСТІ МОВЛЕННЄВИХ ВМІНЬ У ДІТЕЙ З КОМБІНОВАНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	20
Губарь Ольга Григорівна, Пахомова Наталія Георгіївна, Коваленко Віктор Вікторович, Баранець Інна Володимирівна ІНКЛЮЗИВНА КУЛЬТУРА В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	26
Дмітрієва Оксана Іванівна ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ВЗАЄМОДІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ЛЮДЬМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ТРЕНІНГ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА».....	34
Косенко Юрій Миколайович ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	39
Линдіна Євгенія Юрївна ВІД ІСТОРИЧНИХ ПЕРЕДУМОВ ДО СУЧАСНИХ ПРАКТИК: ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ.....	49
Михальська Світлана Анатоліївна РОЛЬ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ.....	55
Odynchenko Larysa Kostiantynivna, Skyba Tetiana Yuriivna THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ENHANCING SOCIO-ECONOMIC KNOWLEDGE OF STUDENTS WITH INTELLECTUAL DISABILITIES AT GEOGRAPHY LESSONS.....	59
Прядко Любов Олексіївна РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ІНСТИТУТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	63
Сасіна Ірина Олександрівна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОСТУПНОСТІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З КОГНІТИВНИМИ ПОРУШЕННЯМИ (ОГЛЯД МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ).....	67
Свириденко Ганна Василівна ДИСКАЛЬКУЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	72
Турубарова Анастасія Володимирівна, Клочкова Юлія Володимирівна, Король Альона Валеріївна КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ ЛОГОПЕДІВ ДО РОБОТИ З ГЕТЕРОГЕННИМИ ГРУПАМИ ДІТЕЙ.....	77
Чекан Оксана Іванівна МОВЛЯНКА: КОМП'ЮТЕРНИЙ ПРОГРАМНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗАСІБ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ СФЕРИ У ДІТЕЙ З ООП ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	82
Чопік Олена Василівна РОЛЬ ПЕДАГОГІВ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.....	87
Шевченко Володимир Миколайович, Синьов Віктор Миколайович ІНТЕГРАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	92

CONTENT

Adamov Ruslan Case method as a way of activating vocabulary work in students with intellectual disabilities in history lessons.....	5
Boriak Oksana Rehabilitation centers in Ukraine: realities and prospects.....	10
Buiniak Mariana Theoretical basis of partnership interaction of specialists in inclusive education.....	15
Haletska Yuliya Study of the formation of speech skills in children with combined disabilities.....	20
Hubar Olha, Pakhomova Nataliia, Kovalenko Victor, Baranets Inna Inclusive culture in educational space: problems and prospects.....	26
Dmitriieva Oksana. Formation of practical skills of students' interaction with people with disabilities in the process of studying the discipline «Training of communication skills of a correctional teacher».....	34
Kosenko Yurii Formation of historical ideas in children with intellectual disabilities.....	39
Lyndina Evgenia From historical preconditions to modern practices: integrating children with speech impairments into the general educational environment.....	49
Mykhalska Svitlana The role of the correctional teacher in forming the motivation of educational activities of primary school students with autism spectrum disorders	55
Odynchenko Larysa, Skyba Tetiana Theoretical and practical aspects of enhancing socio-economic knowledge of students with intellectual disabilities at geography lessons.....	59
Pryadko Lyubov Modern Teacher's Inclusive Competence Development in Terms of Institute of Post-Graduate Education.....	63
Sasina Iryna Ensuring information accessibility for people with cognitive disabilities (review of international documents and research).....	67
Svyrydenko Hanna Dyscalculia of Primary School students with speech disorders as a psychological and pedagogical problem.....	72
Turubarova Anastasiia, Klochkova Yuliia, Korol Alona Criteria and indicators of speech therapists' preparedness for working with diverse groups of children.....	77
Chekan Oksana Language buddy: a computer-based programmatic tool for developing the speech sphere in preschool children with special educational needs.....	82
Chopik Olena The role of teachers in the national and patriotic education of younger schoolchildren with intellectual disabilities.....	87
Shevchenko Volodymyr, Sinyov Viktor Inclusion of children with special educational needs in the social environment in modern conditions	92

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДОСТУПНОСТІ ДЛЯ ЛЮДЕЙ З КОГНІТИВНИМИ ПОРУШЕННЯМИ (ОГЛЯД МІЖНАРОДНИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ)

Сасіна Ірина Олександрівна,

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри технологій освіти та реабілітації осіб з порушеннями зору
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
ORCID ID: 0000-0001-8046-5083
Scopus Author ID: 57846871200
Researcher ID: JGM-9166-2023

У статті розкрито аналіз змісту міжнародних документів щодо забезпечення доступності для людей з інвалідністю. Проаналізовано статті Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, в яких розкрито зміст поняття «доступність» та описано основні характеристики інформаційної доступності.

Мета статті полягає у тому, щоб детально проаналізувати міжнародні правові документи, стандарти та наукові дослідження щодо забезпечення інформаційної доступності для людей з когнітивними порушеннями.

Визначено, що інформаційна доступність є пріоритетним напрямом багатьох міжнародних організацій, зокрема ЮНЕСКО та Всесвітньої організації охорони здоров'я. Громадські організації в усьому світі (Plain Language Action and Information Network, Inclusion Europe, Netzwerk Leichte Sprache, AbilityNet та інші) розглядають необхідність забезпечення інформаційної доступності для людей з когнітивними порушеннями як необхідність захисту інтересів даної категорії осіб.

Окреслено основні напрями наукових досліджень з доступності інформації для людей з когнітивними інтелектуальними: 1) висвітлення змісту практичних розробок фахівців; 2) залучення людей з порушеннями когнітивного розвитку до робочих груп з розробки та оцінки доступності інформаційних ресурсів; 3) цілеспрямовані спостереження за використанням доступних інформаційних ресурсів людьми з когнітивними порушеннями у повсякденному житті; 4) оцінка доступності формату адаптованої інформації для людей з когнітивними порушеннями.

Проаналізовано алгоритм створення доступних інформаційних ресурсів у форматі легкого читання, що включає: розробку проєкту; створення макету; вимоги до використання спеціальної лексики документу; дотримання правил написання речень; оформлення дизайну макету; дотримання правил відбору зображень; перевірку тексту цільовою аудиторією.

Ключові слова: інформаційна доступність, міжнародні документи, обмеження життєдіяльності, особа з інвалідністю, когнітивні порушення, формат легкого читання.

Sasina Iryna. Ensuring information accessibility for people with cognitive disabilities (review of international documents and research)

The article provides an analysis of the content of international documents on ensuring accessibility for people with disabilities. The articles of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities were analyzed, which reveal the meaning of the concept of "accessibility" and describe the main characteristics of information accessibility.

The purpose of the article is to analyze in detail international legal documents, standards and scientific research on ensuring information accessibility for people with cognitive disabilities.

It was determined that information availability is a priority area of many international organizations, in particular UNESCO and the World Health Organization. Public non-profit organizations around the world (Plain Language Action and Information Network, Inclusion Europe, Netzwerk Leichte Sprache, AbilityNet and others) consider the need to ensure information accessibility for people with cognitive disabilities as one of the areas of their activity to protect the interests of this category of people.

The main directions of scientific research on the availability of information for people with cognitive disabilities are outlined: 1) coverage of the content of the practical developments of specialists; 2) involvement of people with cognitive disabilities in working groups for the development and assessment of the availability of information resource; 3) targeted observations of the use of available information resources by people with cognitive disabilities in everyday life; 4) assessment of the accessibility of the adapted information format for people with cognitive disabilities.

The algorithm for creating accessible information resources in an easy-to-read format is analyzed, which includes: project development; creating a layout; requirements for the use of special vocabulary of the document; compliance with the rules of writing sentences; execution of layout design; compliance with image selection rules; verification of the text by the target audience.

Key words: information availability, international documents, limitations of activity, person with disabilities, cognitive disabilities, easy read.

Вступ. Сучасні підходи до доступності інформації для осіб з інвалідністю засновані на положеннях Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006) [1]. Після підписання цей документ став найважливішим юридично обов'язковим міжнародним документом ООН,

який встановлює мінімальні стандарти, яких мають дотримуватися уряди держав-учасниць, щоб люди з інвалідністю ефективно використовували свої громадянські, політичні, економічні і соціальні права.

Доступність інформації як гарантія отримання необхідної інформації та послуг будь-яким користувачем

висвітлюється у міжнародних нормативних документах, наукових статтях та стандартах. Надання доступної інформації людям з когнітивними порушеннями є важливою умовою прийняття ними самостійних обґрунтованих рішень, що стосуються їхньої життєдіяльності.

Матеріали та методи. Аналіз міжнародних правових документів, положень, стандартів, наукових досліджень щодо забезпечення доступності інформації для людей з когнітивними порушеннями.

Результати. Починаючи з другої половини минулого століття приймаються основні міжнародні документи, які спрямовані на дотримання прав людей з інвалідністю: Європейська соціальна хартія (1961) стала першим міжнародним договором, що включав положення, яке стосується прав людей з обмеженими можливостями здоров'я (стаття 15 «Право осіб з інвалідністю на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства»); Декларація про права розумово відсталих осіб (1971); Декларація про права осіб з інвалідністю (1975); Всесвітня програма дій стосовно людей з інвалідністю (1982); Конвенція ООН про права дитини (1989); Стандартні правила ООН щодо забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю (1993); Віденська декларація з прав людини (1993).

Після ратифікації Конвенції ООН про права людей з інвалідністю (2006) [1] державами-учасницями вносяться зміни до нормативно-правових документів, розробляються стандарти надання послуг щодо забезпечення прав осіб з інвалідністю у різних сферах життєдіяльності. Одним з восьми принципів, які лежать в основі Конвенції є «Доступність». Проаналізуємо основні статті даного міжнародного документу, в яких розкривається зміст інформаційної доступності.

У статті 9 Конвенції «Доступність» [1] розглядається необхідність створення умов, які б дозволили людям з інвалідністю вести незалежний спосіб життя і брати участь у всіх аспектах життя. Відповідно має бути забезпечена доступність фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку. Серед інших заходів у статті зазначається необхідність розвивати належні форми надання особам з інвалідністю допомоги та підтримки, що забезпечують доступ до інформації.

У статті 21 «Свобода висловлення думки та переконань і доступ до інформації» [1], зокрема, визначається необхідність забезпечення осіб з інвалідністю інформацією у доступних форматах (при необхідності з використанням технологій).

Інформаційна доступність є пріоритетним напрямом багатьох міжнародних організацій. Так, для пошуку альтернативних форм надання інформації Всесвітньою організацією ЮНЕСКО започатковано програму «Інформація для всіх» (Information for All Programme, 2001) [2]. Розділ «Інформаційна доступність» даної програми охоплює питання, які стосуються не лише доступності інформаційно-комунікативних технологій, але й забезпечення доступності інформації для людей з обмеженнями життєдіяльності.

Доступність інформаційних ресурсів Всесвітньою організацією охорони здоров'я розглядається як необ-

хідна умова отримання медико-санітарної допомоги. У розробленому документі «План реалізації та структура моніторингу та оцінки Європейських рамок дій ВООЗ для досягнення найвищого можливого рівня здоров'я для людей з обмеженнями життєдіяльності на 2022–2030 рр.» характеризується один з цільових показників «необхідність ліквідації бар'єрів, що впливають на отримання медичної допомоги людьми з обмеженнями життєдіяльності» [3]. Серед інших запропонованих шляхів, для вирішення даного завдання пропонується необхідність подання інформації у доступних форматах, що дозволить значно підвищити рівень надання послуг. Для людей з когнітивними порушеннями важливого значення набуває адаптація інформаційних ресурсів, яка дозволяє забезпечити краще їх розуміння.

Спираючись на результати аналітичної статті D. Chinn та C. Homeyard [4] проаналізуємо напрями наукових досліджень з оцінки доступності інформації для даної осіб з когнітивними порушеннями.

1. *Практичні розробки фахівців*, які публікували результати своїх напрацювань у журналах, ділилися з колегами досвідом підготовки інформаційних буклетів для людей з порушеннями когнітивного розвитку та таким чином підвищували надання медичних, соціальних та освітніх послуг для даної категорії осіб (M. G. Aman, J. Kelly, S. King та ін.).

2. *Залучення людей з порушеннями когнітивного розвитку до робочих груп з розробки та оцінки доступності інформаційних ресурсів*.

M. Codling, A. Marriott, B. Tarleton у своїх дослідженнях висвітлили діяльність громадських організацій з захисту прав осіб з інтелектуальними порушеннями. Дані організації підтримували соціальну модель інвалідності та пропагували ідею залучення представників цільової аудиторії до розробки доступних інформаційних ресурсів, контролю за їх виготовленням та використанням. В результаті розроблені інформаційні ресурси не завжди були зрозумілими навіть для «досвідчених читачів» з порушеннями інтелекту.

J. Goodwin та V. Mason у своїх наукових розробках представили модель залучення людей з когнітивними порушеннями до робочих груп з оцінки доступності інформаційних ресурсів як тестувальників. В результаті дослідження науковці прийшли до висновку, що такий підхід дозволяє враховувати когнітивні можливості, соціальні потреби, вольові зусилля та емоційні реакції цільової аудиторії. Також включення осіб з порушеннями когнітивного розвитку до робочих груп дозволяє продемонструвати соціальному середовищу можливості даної категорії осіб, підкреслює їх нормативну поведінку та соціальне значення.

Проведені дослідження K. Schriver, A. Cheek, M. Melodee дозволили представити тестування як основу стандарту адаптації текстової інформації, для цього автори рекомендують обов'язково залучати до роботи фокус-групу, для якої розробляються матеріали.

3. *Цілеспрямовані спостереження за використанням доступних інформаційних ресурсів людьми з ког-*

нітивними порушеннями у повсякденному житті, які проводилися фахівцями з проблем інтелектуальних порушень. Отримані під час спостереження якісні результати та звіти дозволили персоналізовано підійти до адаптації інформаційних матеріалів з урахуванням особистісних потреб, комунікативних та когнітивних можливостей людини (W. Oldreive, M. Waight).

4. *Оцінка доступності формату адаптованої інформації для людей з когнітивними порушеннями*, яка проводилася в експериментальних умовах фахівцями різних галузей (клінічна психологія, психіатрія, спеціальна освіта, лінгвістика). Всі дослідження були націлені на визначення формату, в якому подана інформація легша для читання та розуміння людьми з порушеннями когнітивного розвитку (D. Cardone, B. Hurtado, L. Jones, F. Burniston, M.A. Feldman та ін.). Адаптація матеріалів, що пропонувалися людям з когнітивними порушеннями, стосувалася візуальних зображень (використання фотографій, кліпарт-зображень, піктограм, малюнків різної складності) та текстового матеріалу, який подавався у форматі легкого читання та аудіоформаті. Учасниками дослідження були особи з легким та помірним ступенем інтелектуальних порушень.

Одним з найперших дослідження питання використання доступної форми подачі інформаційних матеріалів людям з порушеннями інтелекту розпочав наприкінці 90-х років ХХ століття D. Cardone [5]. Пізніше B. Hurtado, L. Jones, F. Burniston [6] продовжили дослідження у цьому напрямку і спрямували свої наукові розробки на вивчення розуміння інформації людьми з різним рівнем когнітивного розвитку, яка пропонувалася у різних формах: адаптований текстовий матеріал (формат легкого читання), графічне зображення та комбінований варіант (графічне зображення у поєднанні з текстом у форматі легкого читання). Результати дослідження показали, що комбінований варіант подачі інформаційних матеріалів є найбільш доступною формою для людей з різним ступенем зниження когнітивних можливостей.

M.A. Feldman, L. Case [7] оцінювали ефективність графічних посібників з самоосвіти по догляду за дитиною з та без супроводжувальних аудіозаписів інструкцій, що пропонувалися батькам з інтелектуальною недостатністю. Результати дослідження показали, що незважаючи на низький рівень навчальних навичок батьків, більшість з них не надали переваги пояснювальним аудіозаписам до ілюстрацій. Респонденти були задоволені посібниками із зображеннями та текстовим поясненням до них у форматі легкого читання. Отримані результати свідчать про те, що більшість батьків з інтелектуальними порушеннями можуть покращити свої батьківські навички за допомогою недорогих у виготовленні посібників з самоосвіти.

Наукові дослідження з оцінки доступності інформаційних матеріалів для людей з когнітивними порушеннями сприяли прийняттю стандартів виготовлення друкованих посібників та документів у форматі легкого читання та простої мови з періодичним їх оновленням.

У США в середині 90-х років ХХ століття була створена неприбуткова організація Plain Language Action and Information Network (PLAIN), яка об'єднала пред-

ставників різних федеральних департаментів та установ з метою використання чіткої комунікації у документах, що також сприяло популяризації спрощеної мови в Америці. У 90-х роках були розроблені Федеральні рекомендації щодо використання спрощеної мови (Federal Plain Language Guidelines) [8], які періодично переглядаються та оновлюються. Дані рекомендації покладені в основу Закону про покращення доступу громадян до урядової інформації та надання послуг, який встановлює вимоги до державних документів, які мають бути доступно написані (Plain Writing Act of 2010).

Важливого значення для впровадження формату легкого читання у європейських країнах стало заснування 28 травня 1988 року міжнародної неприбуткової організації «Inclusion Europe» (ILSMH-EA), діяльність якої спрямована на захист інтересів людей з когнітивними порушеннями. За сприяння Inclusion Europe у 2010 році були розроблені європейські стандарти «Інформація для всіх: Європейські стандарти викладу інформації, яку легко читати та розуміти» [9].

Удосконаленню алгоритму створення текстів у форматі легкого читання в Європі також сприяли громадські організації. У 2006 році була створена Асоціація «Netzwerk Leichte Sprache» [10], в яку входять фахівці з семи європейських країн (Німеччина, Австрія, Італія, Швейцарія, Люксембург, Нідерланди та Франція). Асоціація об'єднує у своїй структурі перекладачів текстів на легкий формат читання, науковців, політиків та тестувальників з когнітивними порушеннями, які оцінюють розуміння тексту, запропонованого перекладачами. Для підготовки тестувальників запроваджені відповідні навчальні курси.

У 2013 році Європейське агентство з особливих освітніх потреб та інклюзивної освіти (European Agency for Special Needs and Inclusive Education) [11], яке об'єднує понад 30 країн, ініціювало розробку керівних принципів створення доступної інформації для закладів освіти у рамках проекту «ICT for Information Accessibility in Learning, ICT4IAL». Метою розробки принципів була визначена підтримка роботи фахівців та організацій у сфері освіти щодо надання доступної інформації всім учасникам освітнього процесу. Проект реалізовувався у співпраці з Європейською шкільною мережею (EUN), Міжнародною асоціацією університетів (IAU), Всесвітньою організацією ЮНЕСКО, Консорціумом DAISY та Глобальною ініціативою інклюзивних ІКТ (G3ICT). Через два роки «Керівні принципи створення доступної інформації» (2015) були презентовані на Міжнародній конференції у м. Рига та пізніше перекладені майже 30 мовами.

Порядок підготовки тексту у форматі легкого читання (згідно з прийнятими стандартами) було запропоновано громадською неприбутковою організацією «AbilityNet» (Великобританія). Експертами організації розроблено алгоритми створення доступних інформаційних ресурсів для людей обмеженнями життєдіяльності. Проаналізуємо порядок розробки доступних інформаційних ресурсів у форматі легкого читання, рекомендований «AbilityNet» [12].

Розробка проєкту, на даному етапі важливо визначити: вид матеріалів, які потрібно підготувати (брошури, початкові матеріали та ін.); цільову аудиторію та її потреби; підготувати текст у форматі легкого читання (виключити все, що не доповнює основний зміст тексту).

Створення макету, під час даного етапу розкриваються структурні частини інформаційних матеріалів, що вимагає від розробників: необхідність опису на обкладинці інформації про що йдеться в документі та для кого він підготовлений; використання хронологічного принципу опису подій, інструкцій або процесів; оформлення сторінки зі змістом для легшого орієнтування в інформаційних матеріалах.

Використання спеціальної лексики документу визначає необхідність дотримання ряду вимог: не вживати в тексті слова-діалекти, сленгові слова та вирази, складні для розуміння слова; уникати метафор та ідіом у тексті; не використовувати аббревіатуру (якщо є необхідність, то потрібно пояснити її значення); використовувати один і той самий вираз або слово для опису одного явища або ситуації; використовувати написання чисел цифрами, а не словами; уникати написання відсотків та великих чисел (достатньо використати такі слова, як «більшість», «мало», «багато», «половина», «чверть», «три чверті»); не використовувати для дорослої аудиторії дитячу лексику в тексті та ін.

Дотримання правил написання речень, для цього необхідно: завжди використовувати короткі речення (емпіричне правило – до восьми слів); використовувати активні конструкції речень «підмет (суб'єкт) – присудок (дієслово) – прямий додаток (об'єкт)»; звертатися у тексті безпосередньо до читача, для цього використовувати займенники «ти», «ви»; використовувати позитивні речення, оскільки негативні з часткою «не» важко зрозуміти.

Дизайн макету, для якого доречно: ретельно продумати тип шрифту та його розмір (оптимальним є Arial 16 пт); ретельно обирати колір фону і тексту; для виділення важливих слів у тексті варто використовувати жирний шрифт, а не підкреслення, курсив чи спеціальний дизайн; посилання на веб-сайти та електронні адреси потрібно оформлювати в окремому рядку з детальним описом запропонованого посилання (особливо це важливо для тих читачів, хто користується програмами зчитування з екрану); ретельно обирати папір, який має бути щільним та якісним, оскільки на тонкому папері текст і зображення будуть просвічуватися на іншій сторінці; окремо приділити увагу прошивці документу (аркуші мають бути міцно скріплені).

Дотримання правил відбору зображень, розміщених у документах формату легкого читання: обирати прості та чіткі зображення зі зрозумілим змістом (не використовувати фотографії зі складним сюжетом);

використовувати одне зображення для одного речення або короткого абзацу; найкращий формат розміщення зображення зліва, а тексту справа; між зображенням і текстом має бути достатня відстань; у документах формату легкого читання можна використовувати малюнки, фотографії, графіки та символи (галочки, хрестики тощо), які дозволяють зробити акцент на певних уривках тексту; дозволяється використовувати зображення з різних онлайн-ресурсів, але так, щоб не порушити авторські права та ін.

Перевірка тексту цільовою аудиторією (фокус-група). При розробці текстів у форматі легкого читання обов'язково потрібно залучати фокус-групу, яка буде виконувати тестування розробленого документу. З цією метою можна залучати як професійних тестувальників, які пройшли відповідне навчання, так і звичайних читачів з порушеннями інтелекту. Під час перевірки незрозумілі слова і фрази виділяються ними відповідним кольором, також коментуються запропоновані зображення. При необхідності розробниками вносяться зміни у текст, оформлення, підбираються інші зображення.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що проблема інформаційної доступності розглядається як гарантія дотримання прав будь-якої людини. Основним міжнародним документом, який встановлює мінімальні стандарти щодо забезпечення доступності у різних сферах життя для людей з обмеженнями життєдіяльності є Конвенція ООН про права людей з інвалідністю (2006). Інформаційна доступність є важливим напрямом діяльності різних міжнародних організацій: Всесвітньої організації охорони здоров'я, ЮНЕСКО, Inclusion Europe та інших.

Наукові дослідження, присвячені розробці інформаційної доступності при порушеннях когнітивного розвитку, спрямовані на адаптацію інформаційних ресурсів, що дозволяє забезпечити краще їх розуміння. Одним з завдань підготовки доступних інформаційних ресурсів для людей з когнітивними порушеннями є розробка текстів у форматі легкого читання. Даний формат може бути корисним не лише людям з порушеннями інтелекту, але й при навчальних труднощах, порушеннях пам'яті, уваги, мовленнєвих труднощах, при розладах аутистичного спектру.

Формат легкого читання сприяє рівноправному доступу до інформації для всіх людей, незалежно від їхніх інтелектуальних можливостей. Люди з різними рівнями когнітивного розвитку можуть легко прочитати, зрозуміти та застосувати інформацію, представлену у доступному форматі, що є важливим аспектом для всіх сфер їхнього життя. Текстова інформація подається на найпростішому рівні відповідно до запропонованих міжнародними громадськими організаціями стандартів.

Література:

1. United Nations. (2006). UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. URL: <https://social.desa.un.org/issues/disability/crpd/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-crpd>.
2. UNESCO. (2001). Information for All Programme (IFAP). URL: <https://en.unesco.org/programme/ifap>

3. World Health Organization. Regional Office for Europe. (2022). Implementation plan and monitoring and evaluation framework of the WHO European framework for action to achieve the highest attainable standard of health for persons with disabilities 2022–2030. World Health Organization. Regional Office for Europe. URL: <https://iris.who.int/handle/10665/364995>
4. Chinn, D. and Homeyard, C. (2017). Easy read and accessible information for people with intellectual disabilities: Is it worth it? A meta-narrative literature review. *Health expectations : an international journal of public participation in health care and health policy*, 20 (6), pp. 1189–1200. DOI: <https://doi.org/10.1111/hex.12520>
5. Cardone D. (1999). Exploring the Use of Question Methods: Pictures Do Not Always Help People with Learning Disabilities, *The British Journal of Development Disabilities*, 45 (89), pp. 93–98, DOI: <https://doi.org/10.1179/096979599799155894>
6. Hurtado B, Jones L, Burniston F. (2014). Is easy read information really easier to read? *Journal of Intellectual Disability Research*, 58(9), pp. 822–8299. DOI: <https://doi.org/10.1111/jir.12097>
7. Feldman MA, Case L, Garrick M, MacIntyre-Grande W, Carnwell J, Sparks B. (1992). Teaching child-care skills to mothers with developmental disabilities. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 25(1), pp. 205–215. DOI: <https://doi.org/10.1901/jaba.1992.25-205>
8. United Nations. (2011). Federal Plain Language Guidelines. URL: <https://www.plainlanguage.gov/media/FederalPLGuidelines.pdf>
9. Information for all: European standards for making information easy to read and understand. 2010. URL: <https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read-standards-guidelines/>
10. Sprache eV, N. L. (2019). Satzung: Netzwerk Leichte Sprache e.V. URL: https://www.leichte-sprache.org/wp-content/uploads/2021/02/Netzwerk-Leichte-Sprache_Satzung_2019-09-29.pdf
11. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Guidelines for Accessible Information. ICT for Information Accessibility in Learning (ICT4IAL). URL: <https://www.ict4ial.eu>
12. AbilityNet. (2023). How to make documents accessible. URL: <https://abilitynet.org.uk>

References:

1. United Nations. (2006). UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Retrieved from: <https://social.desa.un.org/issues/disability/crpd/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-crpd> [in English].
2. UNESCO. (2001). Information for All Programme (IFAP). Retrieved from: <https://en.unesco.org/programme/ifap> [in English].
3. World Health Organization. Regional Office for Europe. (2022). Implementation plan and monitoring and evaluation framework of the WHO European framework for action to achieve the highest attainable standard of health for persons with disabilities 2022–2030. World Health Organization. Regional Office for Europe. Retrieved from: <https://iris.who.int/handle/10665/364995> [in English].
4. Chinn, D. and Homeyard, C. (2017). Easy read and accessible information for people with intellectual disabilities: Is it worth it? A meta-narrative literature review. *Health expectations : an international journal of public participation in health care and health policy*, 20 (6), pp. 1189–1200. DOI: <https://doi.org/10.1111/hex.12520> [in English].
5. Cardone D. (1999). Exploring the Use of Question Methods: Pictures Do Not Always Help People with Learning Disabilities, *The British Journal of Development Disabilities*, 45 (89), pp. 93–98, DOI: <https://doi.org/10.1179/096979599799155894> [in English].
6. Hurtado B, Jones L, Burniston F. (2014). Is easy read information really easier to read? *Journal of Intellectual Disability Research*, 58(9), pp. 822–8299. DOI: <https://doi.org/10.1111/jir.12097> [in English].
7. Feldman MA, Case L, Garrick M, MacIntyre-Grande W, Carnwell J, Sparks B. (1992) Teaching child-care skills to mothers with developmental disabilities. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 25(1), pp. 205–215. DOI: <https://doi.org/10.1901/jaba.1992.25-205> [in English].
8. United Nations. (2011). Federal Plain Language Guidelines. Retrieved from: <https://www.plainlanguage.gov/media/FederalPLGuidelines.pdf> [in English].
9. Information for all: European standards for making information easy to read and understand. 2010. Retrieved from: <https://www.inclusion-europe.eu/easy-to-read-standards-guidelines/> [in English].
10. Sprache eV, N. L. (2019). Satzung: Netzwerk Leichte Sprache e.V. Retrieved from: https://www.leichte-sprache.org/wp-content/uploads/2021/02/Netzwerk-Leichte-Sprache_Satzung_2019-09-29.pdf [in German].
11. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Guidelines for Accessible Information. ICT for Information Accessibility in Learning (ICT4IAL). Retrieved from: <https://www.ict4ial.eu> [in English].
12. AbilityNet. (2023). How to make documents accessible. Retrieved from: <https://abilitynet.org.uk> [in English].